

Norsk barnelovgivning har hatt som målsetting at barn skal ha rett til kontakt med begge foreldre etter skilsmisse. På tross av dette er det fortsatt mange barn som mister kontakt med den ene forelderen etter skilsmisse, nesten uten unntak med far.

Begge foreldre er viktige

SKILSMISSE

Eivind Meland, fastlege og professor ved UiB
Simone F. Reiter, stipendiat ved UiB

Bergens Tidende har i en reportasje i sommer avdekket at intensjonene i lovverket ikke realiseres blant annet fordi den forelderen som har hovedomsorgen, har økonomisk vinning av å sabotere den andres samværrett. Det har vært påpekt at bestemmelsene om tvangsmulkt mot den saboterende part bare er en papirbestemmelse som nesten aldri blir satt ut i livet. Det har også vært foreslått at barneloven skulle ta et normativt standpunkt til delt boplikt som den foretrukne løsning etter at foreldre skiller lag, og at saboterende foreldre kan fratømmes hovedomsorgen slik det praktiseres i andre land.

Er det så farlig?

Det er sjelden at foreldre velger aktivt å være fraværende i omsorgen for barn de skulle hatt ansvar for. I slike tilfeller er det rimelig at den forelder som sitter med eneansvar kompenseres. Men det undergraver målsettingen om delt omsorg dersom en av partene kan tilta seg monopol på omsorgen og attpåtil få betalt for det.

Er det da så farlig? Må vi ikke bare akseptere at noen foreldre er uskikket til omsorgsoppgaven, og avfinne oss med at rettsvesenet og omsorgstjenestene for barn finner de løsninger som er mest tjenlige for barna?

Hva saken gjelder

Ifølge Statistisk sentralbyrå opplever årlig rundt 10 000 barn under 18 år skilsmisse. Disse tallene tar ikke hensyn til at samboere går fra hverandre og i realiteten utsettes derfor langt flere barn for foreldreseparasjon.

Et sentralt spørsmål er hvorvidt skilsmisse er overveiende skadelig for barnet, eller om positive effekter av separasjonen kan kompensere for de negative. Mye fokus har vært på de uheldige sidene ved skilsmisse, med vekt på den støtte og trygghet en intakt familie gir.

I studier finner vi at det i mange tilfeller er slik at konflikter som kan være skadelige for barnet videreføres selv

etter skilsmissen. Andre studier vektlegger at skilsmisseeffekten ikke utelukkende er negativ dersom barn flyttes fra en konfliktfylt til en mer harmonisk familie-situasjon.

Et annet viktig strids-spørsmål er hva som gagnar barnet mest med hensyn til foreldrekontakt: Skal samværrett med barnet fordeles likt mellom foreldrene, eller forstyrrer dette stabiliteten som barnet trenger? Hvordan påvirkes barna av redusert eller tapt foreldrekontakt etter skilsmisse?

Kunnskapsstatus

Samfunnets holdninger til skilsmisse har endret seg etter som dette er blitt vanligere. Fordommer og stigma er mindre uttalte. En naturlig tanke vil derfor være at psykiske problemer knyttet til skilsmisse også reduseres. Nyere studier viser imidlertid at voksne som har opplevd skilsmisse som barn, har mer psykiske problemer enn voksne med gifte foreldre.

Forskning viser også at ikke alene selve separasjonen, men også en konfliktfylt tid forut for og etter skilsmissen virker forstyrrende på barnets mentale helse. Barnet kan oppleve krangling, forsømmelse, følelse av foreldrefiendtlighet og usikkerhet rundt hvem som tilhører familien.

Skilsmisse og redusert foreldrekontakt har en nær sammenheng. Manglende oppmerksomhet, støtte og økonomisk usikkerhet kan til dels forklare de negative effektene av en forelders fravær. Det er imidlertid vist at selv om barn får en steforelder etter skilsmisse, så rapporterer disse barna lavere grad av velvære sammenlignet med barn som har kontakt med begge foreldrene.

Biologiske foreldre synes derfor å være særlig viktige. Regelmessig og hyppig kontakt med begge foreldrene er vist å redusere potensielt skadelige effekter av foreldrefravær slik det er rapportert hos barn med aleneforsørgere.

Må ikke bo hos like mye begge

Hva gjør at barnet mister kontakt med en forelder? I praksis

TO FORELDRE: Loven gir barn rett til kontakt med begge foreldrene etter skilsmisse, det er derfor ikke tilfredsstillende at vi fortsetter med en praksis som systematisk favoriserer den ene parten i konfliktfylte samlivsbrudd, skriver kronikkforfatterne.

ILLUSTRASJON: CHARLOTTE HELGELAND

er det vanskelig å ha lik kontakt med begge foreldre dersom ikke barnet bor like mye hos begge. Spørsmålet blir da om det å opprettholde nær kontakt med begge foreldre kan veie opp for ulempene med å måtte bytte bosted, f.eks. hver eller hver annen uke.

Lik omsorgsrett er imidlertid ikke det samme som at barnet må bo like mye hos begge foreldrene. Foreldre med lik omsorgsrett kan av praktiske grunner bli enige om at barnet skal bo mest hos den ene forelderen.

Rett til omsorg

Forskning viser at dersom tiden etter skilsmissen fortsetter å være preget av mye uenighet kan barnet brukes som et våpen mellom foreldrene. Dette kan føre til at kontakt med den ene forelderen reduseres eller til slutt opphører. **Barnet tvinges**

til å måtte velge side mellom foreldrene, med den psykiske påkjenningen dette er. I psykologien brukes termen «parental alienation syndrome» for å beskrive tilstanden hvor barnet fiendtliggjøres overfor den ene forelderen.

Når vår nåværende barneminister ønsker at barns stemme skal tillegges større vekt i barnfordelingssaker, er det viktig at hun tar høyde for at barna allerede kan ha blitt trukket inn i prosesser av demonisering og baktaling av én av foreldrene. I litteraturen brukes begrepet **folie a deux (galskap hos to)**. Barneministeren og andre myndighetspersoner eller terapeuter må vokte seg vel mot å gå inn i et spill som kan karakteriseres med **folie a trois (galskap hos tre)**.

Må endre praksis

Foreldrestøtte er vist å være

en viktig, uavhengig faktor for barns mestringsfølelse og velvære. Studier viser at samtidig som barnets kontakt med den ene forelder svekkes, mister barnet også kontakt med beste-foreldre, steforeldre og -søsken på den «tapende siden». Det er derfor viktig at myndighetene viderefører arbeidet med å virkeliggjøre målsettingen om å gi barn rett til omsorg fra begge foreldre.

I et slikt arbeid er det viktig å være fordomsfri. Ikke alle foreldre mestrer rollen som omsorgspersoner. Rus, psykiske forstyrrelser og bruk av emosjonell og kontrollerende makt mot barn er likt fordelt mellom kjønnene. Det er derfor ikke tilfredsstillende at vi fortsetter med en praksis der loven stimulerer til systematisk favorisering av den ene part i konfliktfylte samlivsbrudd.